

ע"פ 308/16 - מוהנד נאטור נגד מדינת ישראל

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פלייליים

ע"פ 308/16

לפני: כבוד השופט ס' ג'ובראן
כבוד השופט נ' הנדל
כבוד השופט צ' זילברטל

המערער: מוהנד נאטור

נגד

המשיבה: מדינת ישראל

ערעור על הכרעת הדין וגזר הדין של בית המשפט
המחוזי בחיפה מיום 16.4.2015 ומיום 10.12.2015
בת"פ 44659-09-14 שניתנו על ידי כבוד השופטת ר'
בש

תאריך הישיבה: כ"ח באלול התשע"ו (28.9.2016)

בשם המערער: עו"ד נאג'י עאמר

בשם המשיבה: עו"ד סיון רוסו

בשם שירות המבחן: גב' ברכה וייס

פסק-דין

1. לפנינו ערעור על גזר דינו של בית המשפט המחוזי בחיפה (השופטת ר' בש) בת"פ 44659-04-14 מיום 10.12.2015, במסגרתו הושת על המערער עונש של 30 חודשי מאסר בניכוי תקופת מעצרו; מאסר לתקופה של 12 חודשים על תנאי למשך 3 שנים שלא יעבור עבירת אלימות מסוג פשע ויורשע בה; 6 חודשי מאסר על תנאי למשך 3 שנים שלא יעבור עבירת אלימות מסוג עוון או עבירה של החזקת סכין לפי סעיף 186 לחוק העונשין ויורשע בגין אחת מהן. יצוין, כי במהלך הדיון בפנינו, המערער חזר בו מערעורו על הכרעת הדין.

רקע והליכים

2. המערער הורשע, לאחר שמיעת ראיות, בביצוע בעבירות של חבלה בכוונה מחמירה, לפי סעיף 329(א)(1) לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: חוק העונשין); פציעה בנסיבות מחמירות, לפי סעיף 334 בצירוף סעיף 335(א)(1) לחוק העונשין; והחזקת סכין שלא כדין, לפי סעיף 186 לחוק העונשין. על פי עובדות כתב האישום, בין המערער לבין המתלונן קיימת היכרות על רקע עבודתם המשותפת במפעל. במהלך החודשים אוגוסט-ספטמבר 2014 נתגלעו חילוקי דעות בין המתלונן למערער בענייני עבודה. כשבוע עובר ליום 7.9.2014 הצטייד המערער בסכין פרפר ונשא אותה עימו מחוץ לתחומי ביתו וחצריו, לרבות בעת שהותו במפעל. ביום 7.9.2014 שוב התגלעו בין השניים חילוקי דעות בענייני עבודה, כאשר בסיום העבודה במפעל, סמוך לשעה 14:00, יצאו המערער והמתלונן מהמפעל וצעדו לכיוון רכבו של המתלונן כדי לנסוע חזרה לביתם. בסמוך לרכב התפתח עימות מילולי בין השניים, במהלכו דחף המתלונן את המערער. עובד אחר שיצא מהמפעל ביקש מהם לחדול מהעימות. משעשו כן, נכנסו השלושה לרכבו של המתלונן ונסעו לכיוון שפרעם. לאחר שהמתלונן הוריד את העובד האחר בסמוך לביתו, במהלך הנסיעה לכיוון ביתו של המערער, הוציא המערער מכיסו את הסכין ודקר את המתלונן באמצעותה בבטנו מצד ימין. לאחר מכן יצא המערער מהרכב ודקר את המתלונן בידו השמאלית. כתוצאה מכך, נגרמו למתלונן חבלות בבטנו ובאיברים פנימיים, חתך ביד שמאל, בגינם נותח ואושפז במשך שבוע.

גזר הדין של בית המשפט המחוזי

3. בגזר דינו מושא הערעור, קבע בית המשפט המחוזי כי העבירות בהן הורשע המערער מהוות אירוע אחד. עוד קבע בית המשפט כי הערכים החברתיים שנפגעו הם שלמות גופו ובטחונו של המתלונן. אשר לנסיבות הקשורות בביצוע העבירות, ציין בית המשפט את התכנון המוקדם של המערער בהצטיידו בסכין פרפר ימים לפני האירוע וזאת על רק חילוקי הדעות בינו לבין המתלונן. בנוסף ציין בית המשפט לחובת המערער את העובדה שדקר את המתלונן מאחור בעוד הרכב נוסע בנסיעה איטית, וכן את העובדה שהוסיף ודקר אותו בידו לאחר מכן. לצד זאת ציין בית המשפט את גילו הצעיר של המערער בעת ביצוע המעשים, והגדירו כ"בגיר צעיר". בעניין זה קבע בית המשפט כי גילו הצעיר של המערער השפיע במידת מה על יכולתו להבין את חומרת מעשיו, ואת משמעותם. כן צוין כי המערער חווה יחס תוקפני, מעליב ומשפיל מצד המתלונן, דבר שפגע בדימויו העצמי וגרם לו לתחושות לחץ ופחד. לאחר מכן עמד בית המשפט המחוזי על מדיניות הענישה הנהוגה בעבירות של חבלה בכוונה מחמירה תוך שימוש בנשק קר, וקבע כי מתחם הענישה ההולם הוא 30 עד 60 חודשי מאסר.

4. על מנת לקבוע את העונש המתאים למערער, בחן בית המשפט המחוזי נסיבות שאינן קשורות בביצוע העבירה.

בתוך כך, ציין בית המשפט לקולה את היעדרו של עבר פלילי בעניינו של המערער; את הערכת שירות המבחן לפיה הסיכון להישנות העבירות נמוך; את העובדה שהביע אמפתיה למצבו של המתלונן והבנה לחומרת מעשיו; את גילו של המערער בעת ביצוע העבירה; וכן את הסולחה שנערכה בין משפחת המתלונן למשפחת המערער ואת הפיצוי ששולם במסגרתה. מנגד, הדגיש בית המשפט כי לחובת המערער עומדת העובדה שלא לקח אחריות מלאה על מעשיו ואת חומרת העבירות שביצע. לפיכך, קבע בית המשפט כי אין מקום לחרוג ממתחם הענישה, והטיל עליו עונש המצוי ברף התחתון של המתחם וקבע את עונשו כאמור בפסקה 1 לעיל. מכאן הערעור שלפנינו.

טענות הצדדים

5. המערער טוען בערעורו כי בית המשפט המחוזי החמיר עמו יתר על המידה ומבקש מבית משפט זה להקל בעונשו. לשיטת המערער, העונש שהוטל עליו חורג לחומרה מהענישה הראויה במקרים כגון אלה וכי היה מקום להתייחס לשיקולים לקולה בעניינו, וביניהם: היותו בגיר-צעיר; העובדה ששירות המבחן התרשם כי חווה את ההליך המשפטי כמרתיע, כי קיימת רמת סיכון נמוכה להישנות התנהגות תוקפנית מצידו, וכי קיים סיכוי ממשי לשיקומו. בנוסף סבור המערער כי בית המשפט המחוזי שגה בקביעת מתחם העונש ההולם בעניינו, ולדידו, היה על המתחם להיות נמוך במידה ניכרת מזה שנקבע. יתרה מזאת, לשיטת המערער שגה בית המשפט המחוזי בכך שלא סטה ממתחם הענישה ולא קבע כי העונש יבוצע בדרך של עבודות שירות. לטעמו, על סמך החריגה ממתחם הענישה בע"פ 4559/14 לופוליאנסקי נ' מדינת ישראל (29.12.2015) (להלן: לופוליאנסקי) יש לאפשר חריגה דומה גם עבורו, זאת לאור הליך השיקום שעבר, החרטה שביטא בנוגע להתנהגותו, והנזק שעלול להיגרם לו מעונש המאסר.

6. המשיבה, מנגד, טוענת כי יש לדחות את הערעור. לשיטתה, בית המשפט המחוזי התחשב בכלל השיקולים הרלבנטיים והעונש שגזר על המערער הוא ראוי ומאוזן, ואין מקום להתערב בו.

תסקיר שירות מבחן משלים

7. ביום 19.9.2016 הוגש תסקיר שירות מבחן משלים בעניינו של המערער. מהתסקיר עולה שהתחזקה הבנתו של המערער כי יכול היה להתמודד עם התנהגות המתלונן כלפיו, וכי המעצר וכן המאסר בפועל מהווים גורמים מרתיעים ביותר עבורו. במהלך שהותו בכלא סיים בהצטיינות קורס חינוך, שולב בתעסוקה ואף נמצא בהליך טיפולי ומשתתף בקבוצה לשליטה בכעסים. לעמדת גורמי הטיפול המערער לוקח אחריות על העבירות שביצע. לאור דברים אלה, המליץ שירות המבחן לשקול קיצור במאסרו של המערער.

דיון והכרעה

8. לאחר עיון בגזר דינו של בית המשפט המחוזי ובנימוקי הערעור, ולאחר שמיעת הצדדים בפנינו, הגענו למסקנה כי דין הערעור להידחות.

הלכה ידועה היא שערכאת הערעור אינה מתערבת בחומרת העונש שנקבעה על ידי הערכאה הדיונית, אלא במקרים חריגים בהם העונש שנגזר חורג במידה רבה מרמת הענישה הנוהגת או הראויה במקרים דומים (ראו: ע"פ

1274/16 עווד נ' מדינת ישראל, בפסקה 8 (6.10.2016); ע"פ 5080/15 עביד נ' מדינת ישראל, בפסקה 11 (10.3.2016); ע"פ 5767/14 פלוני נ' מדינת ישראל, בפסקה 90 (16.6.2015). לטעמנו, המקרה הנוכחי אינו נמנה על אותם המקרים המצדיקים התערבות, כפי שיובהר להלן.

9. העבירות בהן הורשע המערער הן עבירות חמורות. בית משפט זה לא אחת עמד על חומרתה של תופעת הסכינאות שאף כונתה "תת-תרבות", ועל הצורך למגר את השימוש בסכינים ככלי לפתרון סכסוכים (ראו למשל: ע"פ 6980/15 אבו ג'ומעה נ' מדינת ישראל, פסקה 16 (18.4.2016) (להלן: עניין אבו ג'ומעה); ע"פ 5828/14 מדינת ישראל נ' כילאני, פסקה 9 (4.3.2015); ע"פ 2988/14 מדינת ישראל נ' פלוני, פסקה 7 (26.1.2015); ע"פ 1522/08 פרטוש נ' מדינת ישראל, פסקה 21 (29.10.2008)). הלכה פסוקה היא כי עבירות מסוג זה טומנת בחובה לא אחת עונשי מאסר ממושכים מאחורי סורג ובריח, אף כאשר העבריין צעיר ונעדר עבר פלילי קודם לעבירה (עניין אבו ג'ומעה, שם; ע"פ 8823/12 שבתאי נ' מדינת ישראל, פסקה 40 (1.7.2014); ע"פ 7781/13 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקאות 59-62 (25.6.2013)).

אנו סבורים כי גזר דינו של בית המשפט המחוזי מבוסס ומנומק היטב, וניכר כי נלקחו בחשבון כל השיקולים הרלבנטיים. כאמור, בהתחשב בגילו של המערער; בתכנון שקדם למעשים; במערכת היחסים העכורה בין המערער למתלונן עובר למעשים; ובפסיקה במקרים דומים - קבע בית המשפט המחוזי את מתחם העונש בין 30 ל-60 חודשים מאסר. בתוך מתחם זה קבע בית המשפט את עונשו של המערער ב-30 חודשי מאסר, היינו עונש ברף הנמוך של המתחם. הנה כי כן, ניכר כי בית המשפט בית המשפט המחוזי שקל את השיקולים לקולה אליהם מפנה המערער בערעורו, ומשכך, לא מצאנו מקום להתערב לקולה בעונשו של המערער.

10. בנוסף, טען המערער כי שגה בית המשפט המחוזי בכך שלא נתן משקל ראוי לשיטתו לעובדה שהמערער הוא "בגיר-צעיר". אכן, בית משפט זה הכיר באפשרות להקל בעונשם של בגירים צעירים במסגרת שיקולי הענישה הקבועים בסימן א'1 לפרק ו לחוק העונשין, זאת בהינתן תנאים ייחודיים המתקיימים בנאשם המשתייך לקבוצה זו, לרבות גילו של הנאשם, התפתחותו, בשלותו והפוטנציאל השיקומי שלו (ע"פ 452/14 דבוש נ' מדינת ישראל, פסקה 17 (3.4.2014); ע"פ 2357/13 רוש נ' מדינת ישראל, פסקאות יח-כ (6.10.2013); ע"פ 7781/12 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקאות 48-58 (25.6.2013)). אולם, לצד זאת נקבע בע"פ 2420/15 אבטליון נ' מדינת ישראל (29.11.2015) (להלן: עניין אבטליון) כי:

"בגיר צעיר' אינו מעין 'מונח קסם', המצדיק כשלעצמו הקלה בעונשו של נאשם המשתייך לקבוצת הגילאים המסוימת - אלא מדובר בקבוצת משתנים, אשר יש לבחון את המידה שבה הם מתקיימים בכל נאשם בגיר צעיר לגופו. בחינה זו תיעשה, כאמור, במסגרת ההוראות בחוק העונשין המבנות את שיקול הדעת השיפוטי, ואשר מאפשרות מתן משקל למאפייניהם המיוחדים של הבגירים הצעירים [...]"

רק בחינה פרטנית של מאפייניו של כל נאשם בגיר צעיר תאפשר להבטיח כי דוקטרינת הבגירים הצעירים נותרת בגדר כלי פרשני המגשים את תכלית הכללים המבנים את שיקול הדעת השיפוטי, ולא בגדר קטגוריה נפרדת הפורצת את גבולות החוק [...]. בבואו של בית המשפט לקבוע את עונשו של נאשם שהוא בגיר צעיר, עליו לבחון האם ובאיזו מידה

מתקיימים בו אותם מאפיינים של קבוצת הבגירים הצעירים" (עניין אבטליון, פסקאות 19-20; וכן ראו ע"פ 1384/15 אזבגה נ' מדינת ישראל, פסקה 11 (16.12.2015)).

11. אם כן, אין משמעות ההכרה בקטיגורית הבגירים הצעירים כי בכל מקרה תהיה הקלה בעונש - על בית המשפט לבחון בכל מקרה לגופו האם, ובאיזו מידה, מתקיימים המשתנים השונים המצדיקים הקלה כזאת. בעניינו של המערער, התייחס בית המשפט המחוזי בהרחבה ונתן משקל לנסיבותיו הספציפיות הקשורות לדוקטרינת הבגירים הצעירים ולמאפיינים הרלוונטיים להגדרה זו, הן בשלב קביעת מתחם העונש והן לעניין קביעת העונש (ראו פסקאות 33-34 ו-37 לגזר הדין). נוכח דברים אלה לא מצאנו ממש בטענה זו של המערער.

12. עוד, אין בידינו לקבל את טענת המערער לפיה היה מקום להטיל עליו ענישה מקלה יותר בהתאם להערכת שירות המבחן. לעניין זה, ידועה ההלכה לפיה תסקיר שירות המבחן, על אף הערכת מקצועיותו הרבה, מהווה המלצה בלבד ובית המשפט רשאי להפעיל את שיקול דעתו בהתחשב בכלל האינטרסים העומדים לפניו (ראו: ע"פ 4472/16 עווד נ' מדינת ישראל, פסקה 7 (15.6.2016); ע"פ 6560/15 סריס נ' מדינת ישראל, פסקה 11 (2.5.2016); בש"פ 5309/05 צמח נ' מדינת ישראל, פסקה 6 (29.6.2005)). במקרה שלפנינו, לא ניתן לומר כי לא ניתנה התייחסות להמלצת שירות המבחן. בית המשפט המחוזי סקר בהרחבה את התסקיר בגזר דינו והתייחס, בין היתר, לנסיבות שעניינן לקיחת האחריות המוגבלת מצד המערער על מעשיו, שילובו בפעילות טיפולית וההרתעה שחוה המערער במסגרת המעצר והמאסר. הואיל ובית המשפט המחוזי התייחס להמלצת תסקיר שירות המבחן לגופה, והואיל ולא מצאנו שינוי מהותי בתסקיר המשלים שהוגש לפנינו - גם כאן לא מצאנו כי יש מקום להתערב בקביעות בית המשפט המחוזי.

13. יתרה מזאת, טען המערער כי שגה בית המשפט המחוזי בכך שלא קבע כי המערער ירצה את עונשו בדרך של עבודות שירות. המערער מבקש ללמוד מעניין לופוליאנסקי כי ניתן לחרוג ממתחם הענישה לאור סיכוי השיקום הגבוהים שלו לשיטתו, ולאור שיקולי צדק, וכן כי היה מקום לעשות זאת בעניינו. גם טענה זו אין בידינו לקבל. הנסיבות שהביאו בית משפט זה לקביעתו בעניין לופוליאנסקי היו חריגות וייחודיות ביותר, ונגעו למצב רפואי קשה; באותו המקרה בית המשפט התרשם כי עונש המאסר יביא לקיצור ממשי בתוחלת חייו של הנאשם. בית משפט זה הבהיר לא אחת כי אין להרחיב את החריג בעניין לופוליאנסקי מעבר לנסיבות חריגות אלה (רע"פ ליטן נ' מדינת ישראל, פסקה 9 (23.5.2016); רע"פ ביאלה נ' מדינת ישראל, פסקה 8 (13.4.2016); דנ"פ 623/16 פינטו נ' מדינת ישראל, פסקה 7 (8.2.2016)). גם בנסיבות מקרה זה לא ראינו לנכון לחרוג מכלל זה, ולפיכך גם טענה זו נדחתה.

14. לסיים, אנו תקווה כי המערער ינצל את תקופת מאסרו לטובת המשך שיקומו. לאור גילו הצעיר, והעובדה כי כל חייו עוד לפניו, יש לקוות כי ינצל את המסגרות הטיפוליות המוצעות לו בבית הסוהר, ויחזור אל המוטב.

15. סוף דבר, הערער נדחה.

ניתן היום, ו' בחשוון התשע"ז (7.11.2016).

שופט

שופט

שופט
